

Sławomir Lewandowski
Uniwersytet Warszawski, Polska
e-mail: s.lewandowski@wpia.uw.edu.pl
ORCID: 0000-0003-3744-8063

**PROFESOR ANDRZEJ MALINOWSKI – PRAWNIK,
LOGIK, BADACZ JĘZYKA PRAWNEGO**

ANDRZEJ MALINOWSKI (1943–2021)

22 marca 2021 r. w Warszawie zmarł prof. dr hab. Andrzej Malinowski, znany i ceniony naukowiec i dydaktyk, przez całe swoje życie zawodowe był związany z Wydziałem Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego¹.

Profesor Andrzej Malinowski urodził się 5 kwietnia 1943 r. w Jarosławiu w rodzinie z prawniczymi tradycjami. Do liceum ogólnokształcącego uczęszczał we Wrocławiu, zaś studia podjął na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego. Po ich ukończeniu został pracownikiem naukowo-dydaktycznym Wydziału, przechodząc wszystkie szczeble kariery nauczyciela akademickiego: od asystenta poprzez adiunkta, docenta, profesora nadzwyczajnego aż do stanowiska profesora zwyczajnego. Stopień doktora nauk prawnych uzyskał w 1969 r. po przedłożeniu i obronie rozprawy *Zastosowanie metod i pojęć cybernetycznych do modelowania procesu stosowania norm prawa*. W 1978 r. Rada Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego nadała Mu stopień doktora habilitowanego na podstawie monografii *System dostarczający informacji o funkcjonowaniu sądów. Analiza modelowa na przykładzie postępowań cywilnych*. W 2007 r. Andrzej Malinowski otrzymał tytuł profesora.

Aktywność zawodowa Profesora Andrzeja Malinowskiego mogła być uznawana za ponadprzeciętną w sferze i organizacyjnej, i dydaktycznej, i przede wszystkim – naukowej. W każdym z tych obszarów działalność Profesora budziła uznanie i szacunek. Potwierdzeniem tego mogą być przyznawane Profesorowi nagrody Rektora Uniwersytetu Warszawskiego, Medal Uniwersytetu Warszawskiego i Złoty Krzyż Zasługi.

W wymiarze organizacyjnym Profesor zapisał się w pamięci Uniwersytetu i Wydziału przez pełnione funkcje. Przez dwie kadencje był Prodziekanem do spraw studenckich, a później pełnił funkcję Przewodniczącego Rady Naukowej Instytutu Nauk o Państwie i Prawie. Aktywnie działał w Zarządzie Fundacji Uniwersytetu Warszawskiego, Radzie Legislacyjnej Polskiego Czerwonego Krzyża oraz w Komisji Języka Prawnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk. To Profesor w 1990 r. stworzył Zakład Logiki i Informatyki Prawniczej, przekształcony następnie w Katedrę, która obecnie nosi nazwę Katedry Logiki i Argumentacji Prawniczej. Co jest niezwykle istotne, Profesor był kierownikiem tej Katedry (początkowo Zakładu) przez 30 lat. Tak długi czas sprawowania takiej funkcji nie zdarza się zbyt często. Dodając do tego, że przez te trzy dziesięciolecia Katedra mogła uchodzić za wzór harmonijnej, bezkonfliktowej współpracy, otrzymujemy obraz rzeczywiście wyjątkowy.

---

¹ Pierwsze wspomnienie pośmiertne o Profesorze Andrzeju Malinowskim ukazało się w „Państwie i Prawie” z 2021 r., z. 6 (s. 126–128). Część informacji podanych we wspomnieniu jest wykorzystana również w niniejszej publikacji. Życiorys Profesora, jak również zestawienie wszystkich Jego prac opublikowanych do 2012 r. można znaleźć w książce: S. Lewandowski, H. Machińska, J. Petzel (red.), *Prawo, język, logika. Księga jubileuszowa Profesora Andrzeja Malinowskiego*, Warszawa 2013, s. 9–18.

Także działalność dydaktyczna Profesora musi być równie wysoko oceniana, czego najlepszym dowodem były pełne sale wykładowe na Jego zajęciach. W pamięci każdego absolwenta WPiA UW bez wątpienia pozostaje wykład kursowy z logiki prawniczej, który był prowadzony przez Profesora przez prawie 40 lat. To właśnie dzięki temu wykładowi licznie zgromadzeni w największej auli Uniwersytetu studenci pierwszego roku mogli się przekonać już w pierwszych tygodniach nauki, że praca prawnika to nie bezmyślne uczenie się treści przepisów na pamięć, lecz że istotą tej pracy jest logiczne myślenie. Przykłady, które podawał Profesor, z pewnością pozostały w pamięci słuchaczy na całe ich prawnicze życie.

Wprawdzie Profesor jako dydaktyk był kojarzony przede wszystkim z wykładami i ćwiczeniami z logiki prawniczej, ale prowadził też wysoko oceniane zajęcia (wykłady, seminaria, konwersatoria) z innych przedmiotów: legislacji, statystyki, logicznych podstaw stosowania prawa, czy też technik decyzyjnych i organizatorskich. Był promotorem i recenzentem wielu prac magisterskich, wypromował też czworo doktorów. Jako recenzent uczestniczył w wielu przewodach doktorskich i postępowaniach habilitacyjnych.

Dorobek dydaktyczny Profesora to nie tylko zajęcia, które prowadził, lecz także podręczniki i opracowania o zbliżonym charakterze. W tym zakresie na plan pierwszy wysuwają się książki z logiki prawniczej, których Profesor był pomysłodawcą, redaktorem i współautorem. Chodzi tu o podręcznik *Logika dla prawników*, o *Logikę dla prawników. Słownik encyklopedyczny* i o zbiór zadań *Przewodnik do ćwiczeń z logiki dla prawników*. Dodajmy, że podręcznik do logiki miał już trzynaście wydań, słownik – trzy, a zbiór zadań – siedem. Profesor pisał podręczniki także i z innych dziedzin, czego potwierdzeniem mogą być następujące opracowania: *Wprowadzenie do technik decyzyjnych i organizatorskich. Skrypt dla studentów administracji*, *Statystyka opisowa dla studentów administracji i prawa* oraz *Podstawy statystyki z elementami demografii*.

Szczególnego podkreślenia wymagają naukowe osiągnięcia Profesora. Oczywiście w tak krótkim tekście nie sposób dokonać ich pełnej charakterystyki, stąd też skupimy się na dokonaniach z ostatnich kilkunastu lat, sygnalizując jedynie, że we wcześniejszych okresach przedmiotem zainteresowań Profesora były również cybernetyka, prawometria, informatyka prawnicza czy statystyka. Natomiast w ostatnich latach w pracy Profesora dominują badania dotyczące logiki prawniczej i polskiego języka prawnego.

Samą logikę Profesor nie utożsamiał z logiką formalną, lecz przypisywał jej szersze znaczenie. Definiował ją jako naukę o zasadach poprawnego rozumowania, która swoim zakresem obejmuje, oprócz logiki formalnej, także semiotykę i metodologię nauk. Semiotyka przy tym, jako nauka o znakach, w tym znakach słownych, zajmuje się problematyką znaczenia, regułami formowania i przekształcania wyrażań oraz relacjami między człowiekiem a znakiem. Z kolei metodologia nauk jest nauką, a właściwie metanauką, o czynnościach

poznawczych mających charakter metod badawczych oraz rezultatach takich czynności².

Konsekwentnie podkreślając wielką rolę logiki w pracy myślowej prawnika, Profesor zwracał uwagę na związek analiz logicznych z analizami prawnymi. Sam termin „logika prawnicza” uznawał za trafny i zgodny z intuicją językową. Rolę logiki prawniczej widział w twórczym przenoszeniu przez nią dorobku logiki ogólnej w obszar prawa i prawoznawstwa. Dodawał, że logika prawnicza „nie tylko wykorzystuje różnorodne metody logiczne na gruncie prawa, lecz także wzbogaca je o elementy teoretyczno- i dogmatycznoprawne”³.

Te naukowe zainteresowania logiką prawniczą zaowocowały licznymi artykułami publikowanymi w najbardziej prestiżowych polskich periodykach prawniczych, a także wymienionymi wyżej książkami o charakterze dydaktycznym. W obszarze wyznaczanym przez logikę prawniczą mieści się też monografia *Pytania i odpowiedzi. Teoria i zastosowanie w postępowaniu karnym i cywilnym. Zarys logiki pytań dla prawników*. Praca ta może być uznana za pierwsze w literaturze polskiej tak pełne ukazanie związków teorii i praktyki prawa z logiką erotetyczną (logiką pytań). W monografii tej w sposób całościowy ukazane zostały semantyczne, składniowe i metodologiczne problemy tego działu logiki w zakresie przydatnym w pracy prawnika.

Instrumentarium oferowane przez logikę wsparte metodami lingwistyki statystycznej umożliwiło Profesorowi przeprowadzenie nowatorskich badań nad językiem prawnym, szczegółowo opisanych w monografii *Polski język prawny. Wybrane zagadnienia*. W pracy tej została przedstawiona lista rangowa 2000 słów najczęściej występujących w polskim języku prawnym. Te szczegółowo uzasadnione ustalenia śmiało mogą być uznane za pionierskie w skali nie tylko krajowej. Przedstawiając bliższą, wyjątkowo precyzyjną charakterystykę języka prawnego, Profesor uznawał go za posiadającą swoiste własności odmianę stylową języka ogólnego.

Kolejną monografią, w której niezwykle umiejętnie badania językowe zostały połączone z logiczną analizą, jest wydana rok przed śmiercią Profesora książka zatytułowana *Błędy formalne w tekstach prawnych*. W tym kolejnym nowatorskim dziele dokonano konfrontacji konkretnych dyrektyw poprawnościowych z ich realizacją w tekstach prawnych. Błąd formalny został zdefiniowany jako istotna niezgodność danego wyrażenia z określoną regułą języka prawnego. Niebagatelny jest walor edukacyjny tej pracy – nie tylko pokazuje ona błędy popełniane przez prawodawcę, ale równocześnie uczy, jak ich unikać. Uznanie budzi również sama konstrukcja tej monografii, związana z opracowaną przez Profesora bardzo przejrzystą typologią błędów formalnych prawodawcy. Profesor jako

² S. Lewandowski, A. Malinowski, J. Petzel, *Logika dla prawników. Słownik encyklopedyczny*, Warszawa 2021, s. 143–144, 149–150, 232.

³ A. Malinowski, *Logika, logika prawnicza, teoria argumentacji*, (w:) T. Giaro (red.), *Dziedziny prawa, dyscypliny i metody prawnicze*, Warszawa 2013, s. 25.

typy takich błędów wyróżnił: użycie określeń nieostrych lub wieloznacznych, błędy w definicjach legalnych, niepoprawne użycie spójników, niewłaściwe odesłania, nieodpowiednią systematykę aktu normatywnego oraz niską komunikatywność tekstu prawnego.

Profesor podejmował zresztą wielokrotnie starania o poprawę komunikatywności polskiego języka prawnego. I tak np. dokonał językowej analizy wszystkich polskich kodeksów i posługując się odpowiednimi miarami statystycznymi, wykazał, że pod względem językowym najbardziej przystępne są Kodeks karny i Kodeks wykroczeń, zaś najtrudniejszym językiem są napisane Kodeks karny wykonawczy i Kodeks pracy⁴. Profesor nie ograniczał się przy tym tylko do krytyki, lecz wskazywał również środki mogące doprowadzić do poprawy istniejącego stanu rzeczy. Uważał, że akty normatywne powinny być redagowane w sposób bardziej przystępny, przy ograniczaniu środków specyficznych dla tekstów prawnych. Postulował wprowadzenie do edukacji licealnej przedmiotu prezentującego wiedzę o języku prawnym, a jako minimum służące zapewnieniu prawodawczej komunikatywności widział przestrzeganie zaleceń zawartych w Zasadach techniki prawodawczej⁵.

Problematyce techniki prawodawczej Profesor poświęcił też wiele innych prac. Przede wszystkim warto przywołać tu następujące monografie i poradniki z zakresu szeroko rozumianej legislacji: *Teksty prawne Unii Europejskiej. Opracowanie treściowe i redakcyjne oraz zasady ich publikacji*, *Redagowanie tekstu prawnego. Wybrane wskazania logiczno-językowe*, *Polski tekst prawny. Opracowanie treściowe i redakcyjne* oraz *Systematyka wewnętrzna ustawy*.

Jak już wyżej zaznaczałem, przedstawiony opis dokonań Profesora Andrzeja Malinowskiego daleki jest od zupełności, to jedynie sygnalizacja tego, co wydaje się szczególnie charakterystyczne dla Jego pracy i twórczości. Bez wątplenia śmierć Profesora to dotkliwa strata dla polskiej nauki prawa, ale w nauce tej na lata pozostaną Jego dzieła. Z kolei w pamięci koleżanek i kolegów, współpracowników i uczniów Profesor zostanie zachowany jako człowiek życzliwy i przyjazny, twórczy i otwarty na naukowe wyzwania.

Sławomir Lewandowski

⁴ A. Malinowski, *Komunikatywność polskich kodeksów*, „Zeszyty Naukowe Sądownictwa Administracyjnego” 2016, nr 1, s. 24 i n.

⁵ A. Malinowski, *Pomiar czytelności polskiego tekstu prawnego*, „Państwo i Prawo” 2017, z. 5, s. 16–17.